

Mgr. Michal Grus

Rigiorózní práce: Existenciální motivy v díle Jana Čepa

Oponent práce: PhDr. Josef Peterka, CSc.

Posudek oponenta :

Práce tohoto zaměření mívají dvě typické metodologické slabiny. Převáží-li hledisko filozofické, hrozí hyperinterpretace a zároveň redukcionismus, kde text, je povýšen na ilustraci či alegorii filozofických idejí, přičemž vše, co z koncepce vybočuje, je eliminováno. Opačným (a častějším) nedostatkem je empirismus, který kvůli složitosti a rozmanitosti literárního materiálu filozofický potenciál díla rozměňuje a znemožňuje odhalit (pochopit) skrytý řád autorova myšlenkového světa.

M. Grus, inspirovaný tradicí fenomenologických a hermeneutických přístupů k literatuře, těmto úskalím úspěšně čelí. Přispívá k tomu již volba autorské osobnosti s výraznou duchovní integritou a upřednostnění zřetele k existenciálním motivům před otázkou, zda a do jaké míry náleží J. Čep k existencialismu jako filozofickému směru, což by bylo podstatně méně zajímavé. Hlavně však se projevuje jako erudovaný, soustředěný, trpělivý a na svůj věk velmi zralý interpret s jemným citem pro literaturu jako důležitý znak lidského bytí v kulturních kontextech 20. století. Vždy přitom dokáže z Čepovy tvorby bezpečně vystihnout ty nejvýmluvnější příklady lidsky významných situací, nasycených symbolickými přesahy.

Žánrem práce je výrazně a vyváženě strukturovaná monografická esej, vystavěná na šesti obsažných kapitolách, které představují objevné klíče k pochopení Čepovy tvorby, vedou čtenáře k zamyšlení, k vědomí souvislostí a jsou už de facto netradiční čepovskou monografií i pro širší veřejnost.

Několik připomínek: Literatura předmětu neuvádí základní publikaci, která s věcí souvisí, totiž knihu Vl. Papouška *Existencialisté* (2004), pojednávající o existenciálních fenoménech v české próze 20. století (Čepovi, řazenému k „ontologicky akcentované próze“ anticipující u nás existencialismus je tu věnováno na různých místech celkem asi 20 stran). K tomuto opomenutí autor práce jistě zaujme stanovisko, podotýkám jen, že se jedná o značně rozdílné přístupy, panoramatický a „hloubkový“.

Pokud jde o výklad jednotlivých motivů resp. filozofemat, bylo by pochopitelně možno tu či tam dávat jiné důrazy, upozorňovat i na další aspekty. Např. subkapitola *Smrt* by mohla být propracovanější, vždyť pro Čepa je „vábení smrti“ neobyčejně příznačné, a tato mortalita zasahovala řadu tvůrců 30. let (srv. tituly jako *Kohout plaší smrt*, *Triumf smrti*, *Halasovu pozdější maximu „neumírat smrtí, životem umřít“* apod.). *Obraz dětství* by mohl být zasazen i do kontextu dobové prózy (Hostovský) a expresionismu; souvisí s archetypem ztraceného ráje, se stýskáním po přirozeném světě, z čehož zřejmě pramení i všudypřítomná lítost (elegičnost), která určuje citové ladění těchto poetických próz, jež ale zůstává poněkud ve stínu interpretova zájmu. Jen ojediněle zarazí nepřesnost - např. tvrzení „druzí lidé jsou Františkovi peklem“ (s. 49) v existencialistickém duchu zveličuje situaci, vyjadřující spíš plachost a ustrašenost venkovského dítěte, žijícího ještě ve světě pohádek.

Finální kapitolu *Boj a hra* vnímám jako spíše programovou než interpretační. Souvislost s Čepovou tvorbou je tu poněkud vnějšková, nejspíš i proto, že tento tvůrce rozpor mezi bojovně angažovaným a „čistým“ uměním nikdy příliš neprožíval a neřešil: jeho doménou byla domnívám se eticky naléhavá kontemplace, což je asi pozice umělecky významnější než tyto krajnosti.

Na několika místech zůstaly nezkorigované překlepy (tloukli čeli 53, vztahy dávali 62, ke své meznímu bodu 45, psychopatologické úlevy 46, citát z Holana chybně porušující jambický rytmus „Pojď, budeme si raději číst“ (místo raděj) 33, tichot hodin a oddechování dětí přerušovali její vzlykot 30.

Významným aspektem této práce je úmysl prostřednictvím konkrétní osobnosti uvažovat o funkci literatury v moderním světě. Práce je tedy v souladu se svým hermeneutickým principem zároveň výpovědí o subjektu interpretově a naléhavě kontrastuje s časem komercializace, který zdá se literaturu neodvratně redukuje na formu zábavy a zbavuje katarzního smyslu.

Práci plně doporučuji k obhajobě.

V Praze 12. června 2006

Josef Pitvrke

.....
Podpis oponenta rigorózní práce